

MIJN NATUUR

*Roerdomp,
icoon van
het moeras*

Bossen verzuren,
maar er is hoop!

Hoe komen we aan
voldoende graan?

Regeneratief: de
bodem als basis

Ben Bakker is emeritus hoogleraar aan de Erasmus Universiteit en al vele jaren donateur van SBNL Natuurfonds. Sinds 1987 woont hij op een woonboerderij in het Kromme Rijngebied, waar hij door de aankoop van aangrenzende weilanden een NSW-landgoed inrichtte. Het landgoed telt vijf poelen en meer dan twee hectare bos. Ben is gefotografeerd aan een van de poelen.

‘Het is fantastisch als tijdens een droge zomer hier de reeën komen drinken. In de kapschuur huizen kerkuilen, in het bos zitten nesten van buizerds. Ook de fazanten zijn terug. Dit prachtige landschap van de Langbroekerwetering moeten we beschermen. Geen windmolens! Dat kan beter op zee.’

‘Een landgoed beheren kan alleen met de inzet van vrijwilligers. Het is geweldig wat zij aan werk verzetten. Op de eerste zaterdag van het nieuwe jaar komt de ‘knotploeg’ van de Vereniging Natuur en Milieu uit Wijk bij Duurstede langs. Zo’n dertig vrijwilligers komen dan wilgen knotten. Dat doen ze de hele winter door op zaterdagen bij boerenbedrijven en op landgoederen voor het behoud van de knotwilg. Dat verdient méér waardering!’

FOTO: HESTER HELEEN
FOTOGRAFIE

Alleen met vrijwilligers

Mijn Natuur is een uitgave
Van SBNL Natuurfonds.
Maarsbergseweg 53a
3956 kv Leersum
Telefoon (0318) 578357
E-mail sbnl@sbnlnatuurfonds.nl
www.sbnlnatuurfonds.nl
IBAN NL97 RABO 0158 7442 41

Redactie

Marlies Kolthof (eindredacteur),
Simone Luijckx, Hans Siemes, Kees
de Kroon en Oswin Schneeweisz.
M.m.v. Manja te Velde

Foto cover

Hans Menop, Roerdomp

Foto's

Fotoarchief SBNL Natuurfonds,
Hans Menop, Hester Heleen
Fotografie, Albert-Erik de Winter,
Ingrid van Biljouw, Schevichoven,
Maaïke Brasz, Maaïke van
Heek-Mojet, Hans Siemes,
Bosgroepen, Mariëlle van Uitert,
Hugh Jansman, Kees de Kroon,
Simone Luijckx, Marlies Kolthof,
Hans Siemes, Images licensed by
Ingram Image, Yerpo, Christian
Fischer, Wikimedia Commons
Illustratie: Kees de Vos

Vormgeving

Aad van Dommelen (Witvorm)

Druk

Zalsman Zwolle bv

Advertentie-exploitatie

SBNL Natuurfonds

Abonnementen

Losse abonnementsprijs voor
niet-donateurs 2022: € 18,- per jaar
Leden van een ANV, de Jagers-
vereniging of de NOJG 2022:
€ 14,50,- per jaar
Abonnementen worden automatisch
verlengd. SBNL Natuurfonds
hanteert één maand opzegtermijn
voorafgaand aan het verstrijken
van het abonnement

ISSN 2588-8692

Jaargang 6, zomer 2022

Overnemen van artikelen is
toegestaan met vermelding van
bron, auteur en toezending van
een bewijsexemplaar aan het
bureau van SBNL Natuurfonds

22

Wat te doen aan het graantekort?

De oorlog in Oekraïne geeft een impuls aan de graanteelt in Nederland. Aangemoedigd door de hogere prijzen is er dit jaar 5 tot 10 procent meer ingezaaid. Keert daarmee het landschap van vroeger terug? 'Die nostalgie gun ik iedereen, maar dat gaat niet gebeuren', aldus oud landbouwminister Cees Veerman.

Bosbodems verzuurt, maar er is hoop!

Onze bosbodems verzuren. Dit gaat ten koste van de kwaliteit van het bos. Een onderzoek van de Bosgroepen, mede mogelijk dankzij het Nora Croin Michielsens Fonds, laat zien hoe diep het probleem zit. Maar ook dat het niet altijd nodig is om naar een paardenmiddel te grijpen.

14

De wolf gaat niet meer weg

Hij is de meest nieuwswaardige diersoort van de Nederlandse natuur: de wolf. Er gaat geen dag voorbij of hij wordt waargenomen op ongebruikelijke plekken, bijt een paar schapen dood of is zelf slachtoffer van een aanrijding of een jachtgeweer. De populatie zal voorlopig blijven groeien, verwacht ecoloog Hugh Jansman.

26

Regeneratieve landbouw in opkomst

Anne van Leeuwen runt samen met haar partner Ricardo Cano Mateo de regeneratieve boerderij en leerplek Bodemzicht in Malden. Zij noemen zichzelf 'klimaatboeren voor het leven'. Regeneratieve landbouw staat in Nederland nog in de kinderschoenen. Maar het besef groeit dat de bodem de basis is van alles.

12

Roerdomp, mysterie van het moeras

Onbekend maakt onbemind. Geldt dat spreekwoord ook voor de roerdomp? Hij is in ieder geval lastig te spotten. Natuurfotograaf Hans Menop maakte een unieke fotoreportage van deze vogel. Bioloog en vogelexpert Camilla Dreef, bekend van het tv-programma Binnenstebuiten, legt uit waarom deze iconische moerasvogel zo'n groot mysterie is.

34

In dit nummer

- 2 Mijn Natuurmoment**
Alleen met vrijwilligers
- 4 Colofon**
- 7 Voorwoord**
Natuur levert wat op!
- 8 Nieuws en beleid**
Excursie laat schoonheid kwelders zien
- 12 De wolf gaat niet meer weg**
Beheer onmogelijk zonder Europa
- 14 Nora Croin Michielsens Fonds**
Bosbodems verzuurt, maar er is hoop
- 17 Beestachtig spreekwoord**
Ragfijn en spinnig
- 18 De Boom van het Jaar 2022**
Eerste lustrumeditie is begonnen
- 20 Moment van Menop**
Zomerlandschap
- 22 Oorlog ontregelt voedselvoorziening**
Heeft Nederlands graan toekomst?
- 25 Bij het Hek**
Ecologisch en economisch verbonden
- 26 Blick op de toekomst: regeneratief**
De bodem is de basis van alles
- 30 De Uitkijkpost: Amerongse Bovenpolder**
Platform biedt blik op kwelmoeras
- 32 Kroniek van het Dierenbos**
Met het schaamrood op de lellen
- 34 Onbekend maakt roerdomp onbemind**
Fotoreportage van iconische moerasvogel
- 38 Fonds West Gelderland**
Landgoed Beekzicht gooit de deuren open

Heb jij een groen hart,

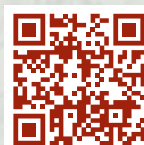
voeten in de klei en wil je het verschil maken in het landelijk gebied? Dan ben je bij ons aan het goede adres.

SBNL Natuurfonds is een landelijke natuurorganisatie met ANBI status. We ondersteunen met onze fondsen boeren en particuliere natuur- en landschapsbeheerders bij hun projecten. Dat doen we nu in een aantal provincies en we willen meer, véél meer!

Wij worden hét landelijke fonds dat in heel Nederland op lokaal gebied boeren en landeigenaren helpt om op hun terrein natuurwaarden te vergroten, terwijl ze tegelijk een goede boterham (blijven) verdienen. Daarvoor is geld nodig.

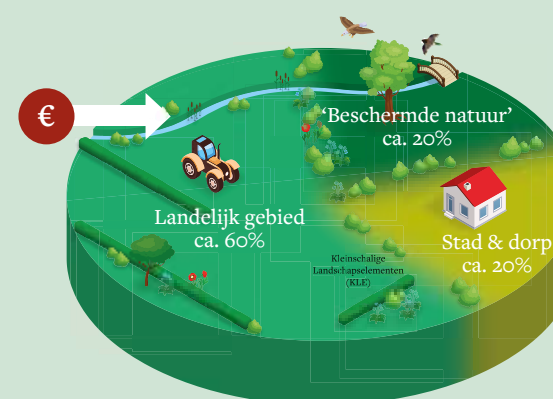
We zoeken een **creatieve projectmanager** die blij wordt van onze ambitieuze plannen, die graag werkt in een omgeving waarin nog niet alles vastligt, waar we al doende leren en die meedenkt en vooral meedoet.

Nieuwsgierig? www.sbnlnatuurfonds.nl/vacatures

VOORWOORD

Geldstromen

Natuur levert wat op!

Na een koude start van het jaar zitten we nu al een paar maanden in een prachtige voorzomer. Geweldig weer om erop uit te gaan en ons mooie buitengebied te ontdekken. Iets minder weer voor alle boeren, die met man en macht proberen hun ontkiemende gewassen te laten groeien.

Op de conferentie Agenda Natuurinclusief, waar wij met vertegenwoordigers van overheid, bouw, boeren, waterschappen, recreatie, en natuurbeheerders werkten aan het verder vullen van het manifest dat op 17 juni op de Floriade wordt gepresenteerd, is het belang van natuur nadrukkelijk besproken.

Alle betrokkenen zijn ervan doordrongen dat natuur een wezenlijk onderdeel moet zijn van onze omgeving. En niet beperkt in beleid en financiële ondersteuning tot de 20% beschermde natuur die we in Nederland hebben. In stad en dorp zou natuur een grotere rol moeten spelen, wat prachtig past in de 3-30-300-regel: vanuit je voordeur zie je drie bomen, is er 30% bladerdak en ben je binnen 300 meter in een groene omgeving.

En natuurlijk zou er veel meer aandacht moeten zijn en geld moeten stromen naar het buitengebied, dat 60% van ons land beslaat. Natuur levert namelijk ook wat op. Dat noemen we met een mooi woord ecosysteemdiensten. In de stad zorgt natuur voor daling van hittestress en het beter kunnen opvangen van een watertekort of juist het verwerken van veel water in een korte periode.

In het landelijk gebied is er het belang van natuur voor bestuivers, waarvan 75% van alle gewassen afhankelijk zijn en van plaaginsecten, die besparen op het gebruik van pesticiden. En het beste voorbeeld is misschien wel het effect op onszelf. Een fietstochtje of wandeling in een natuurrijk buitengebied draagt bij aan ons welzijn, wat aantoonbaar de kosten dempt van onze zorgkosten en ziekteverzuim.

Kortom: een natuurinclusief landschap is dus aandacht én geld waard!

In onze droom is dat een landschap met heggen, boomsingels, poelen en kruidenrijke akkerranden. Een landschap waarin wordt geboerd en het land goed wordt beheerd. En waar iedereen die gebruik maakt en geniet van het landschap financieel kan bijdragen aan de natuurrijke inrichting en het beheer.

SBNL Natuurfonds wil het landelijke fonds worden dat dit op lokaal niveau mogelijk maakt. Zodat we samen blijvend kunnen zorgen voor een landelijk gebied met hoge natuurwaarden, waarin wordt gerecreëerd, gewoond en gewerkt.

U doet toch ook mee?

Manja te Velde, *Directeur SBNL Natuurfonds*

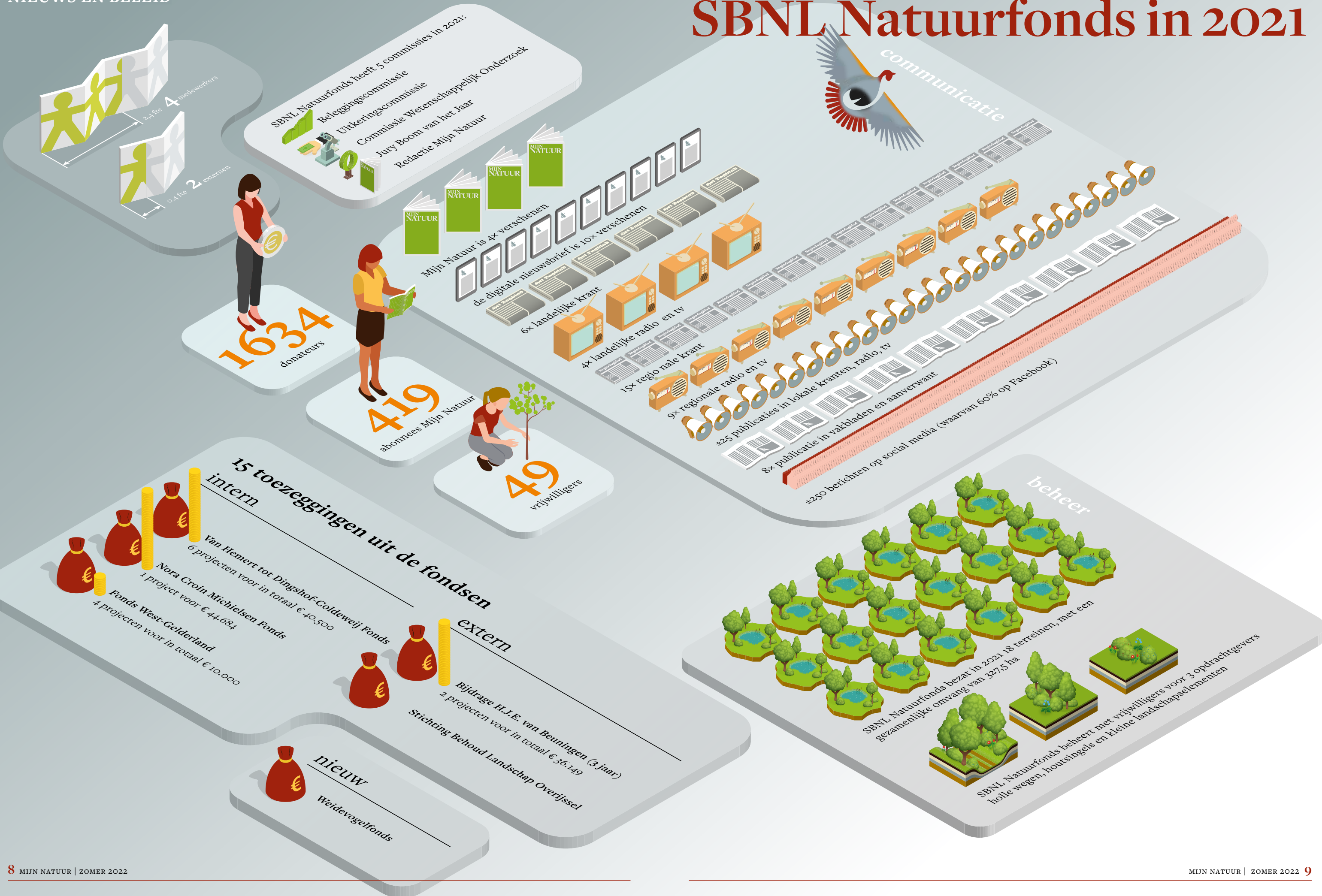
Mijn Natuur zoekt nieuwe redacteuren

De redactie van Mijn Natuur zoekt **één of enkele nieuwe redacteuren** voor uitbreiding van de redactie. Ben je nieuwsgierig, kan je goed schrijven en heb je affiniteit met particulier natuurbeheer in al zijn facetten? Dan ben jij misschien voor onze redactie een goede aanwinst. Als redactielid breng je ideeën in en bepaal je samen met andere redactieleden, wat de inhoud van het nieuwe nummer gaat worden.

De nieuwe redacteur schrijft op vrijwillige basis voor elk nummer van Mijn Natuur één of enkele artikelen of interviews. Hij of zij maakt zelf foto's bij de artikelen en interviews.

Gemaakte onkosten worden vergoed. De nieuwe redacteur maakt deel uit van de redactie, die jaarlijks twee keer (overdag) vergadert.

SBNL Natuurfonds in 2021

Excursie kweldergebied Noordoost-Groningen

Op 29 april kregen belangstellenden een excursie door de kwelders van Warffum en Usquert, waar een van de terreinen van SBNL Natuurfonds gelegen is. Excursieleider was Remt Meijer die naast zijn inzet voor SBNL ook bestuurslid is van de Vereniging van Oevereigenaren en Gebruikers (VOG) in deze regio.

De kwelders zijn de loop van honderden jaren ontstaan door particulier initiatief. In de jaren 80 werden ze Natura2000-gebied en kwamen op de Werelderfgoedlijst. Het doel veranderde van landwinning in het instandhouden van het bestaande areaal. Door de strengere regels werd het gebied lange tijd nauwelijks nog begraasd en ontstond een eentonige vegetatie van zeekweek.

Sinds een aantal jaren wordt in het gebied, ook op het terrein van SBNL Natuurfonds, weer begrazing toegestaan om de monocultuur te lijf te gaan. Dit gebeurt door schapen, koeien en paarden. Hoe groot de toename van biodiversiteit dankzij deze begrazing is, is nog niet te zeggen. De laatste monitoring dateert van 2014. De nieuwe komt pas volgend jaar uit.

Maar de deelnemers aan de excursie konden tijdens een wandeling van een paar kilometer wel zelf constateren dat zoutminnende planten, zoals de zeeaster, inmiddels weer terug zijn in het gebied. Ook werden lepelaars en zilverreigers gezien.

FOTO’S: ALBERT-ERIK DE WINTER

Kennisdelingsprogramma Regeneratief Boeren

Sinds 2020 ligt in Leersum de regeneratieve boerderij Schevichoven, eigendom van SBNL-bestuurslid Maarten van Dam. Een van de doelstellingen van de boerderij is kennisdeling. Daarom heeft het team nu, mede dankzij steun van de Provincie Utrecht en de Europese Unie, een driejarig programma ontwikkeld.

Het biedt een kennismaking met regeneratieve landbouw en handvatten om uiteindelijk zelf daadwerkelijk op deze manier te gaan boeren. Zo wordt ondersteuning geboden bij het schrijven en uitvoeren van een bedrijfsplan.

De training is bedoeld voor alle agrarische ondernemers in de provincie Utrecht die willen onderzoeken wat regeneratieve landbouw voor hen kan betekenen en hoe een rendabel bedrijfsmodel eruit zou kunnen zien.

Meer informatie is te vinden op: www.schevichoven.nl of mail naar: info@schevichoven.nl.

Een uitgebreid artikel over regeneratieve landbouw en andere Nederlandse initiatieven leest u vanaf pagina 26.

Weidevogelvriendelijke zuivel

Supermarktketen PLUS en cateraar Albron gaan weidevogelvriendelijke zuivelproducten aanbieden. Het stempel ‘Vogelvriendelijke zuivel’ is een initiatief van de Vogelbescherming. De organisatie ziet het als een tussenoplossing. Het streven is dat er in de gevestigde keurmerken als ‘Beter Leven’ of ‘On the way to PlanetProof’ eisen komen voor weidevogelvriendelijke productie.

Wanneer boeren 20% van hun land reserveren voor weidevogels, kunnen ze melk leveren met het stempel ‘Vogelvriendelijke zuivel’. Ze moeten op dat land beschikken over kruidenrijk gras dat niet vóór 15 juni wordt gemaaid. De bodem moet voldoende nat zijn er mag alleen met ruige mest worden gewerkt. Het verlies aan productie wordt gecompenseerd door de meerprijs op het product en door subsidies via de provincie.

BRON: NATURE TODAY, 31/5/2022
FOTO’S: INGRID VAN BILJOUW

GIFTEN

In het eerste kwartaal van 2022 kreeg SBNL Natuurfonds van diverse donateurs een extra gift bovenop hun reguliere donateursbijdrage. Verder mochten we van een stichting een gift ontvangen van 2.000 euro en een gift van 250 euro van een voor ons onbekende gever.

Wist u dat u (middel-)grote bedragen fiscaal kunt aftrekken? Dat kan door vijf jaar lang een vast bedrag te schenken. U trekt uw gift vervolgens af van de inkomstenbelasting. Wilt u een periodieke schenking doen, neem dan contact met ons op. Wij regelen dit voor u. SBNL Natuurfonds is erkend als ANBI en draagt over de ontvangen giften geen belasting af.

Natuur geen urgent maatschappelijk thema

Hoewel er onder Nederlanders grote overeenstemming over bestaat dat natuur belangrijk is voor de psychische en lichamelijke gezondheid, zien zij de staat van de natuur nauwelijks als urgent maatschappelijk thema. Dat blijkt uit een onderzoek dat Motivaction uitvoerde op verzoek van het ministerie van LNV. Er werd door 1.840 mensen deelgenomen.

In de lijst met onderwerpen waaraan de politiek prioriteit zou moeten geven, verschijnt het thema natuur pas op de 13e plek. Een derde van de ondervraagden maakt zich op dit moment zorgen over de natuur. Slechts 10% kan spontaan actuele onderdelen van het natuurbeleid opnoemen. Toch oordeelt een krappe meerderheid positief over het beleid. Ook geeft meer dan de helft van de ondervraagden aan zich wel voor natuurherstel te willen inzetten, maar ze weten vaak niet hoe.

BRON: MINISTERIE VAN LNV, 12/5/2022

Gehaat of geliefd, de wolf gaat niet meer weg

Hij is met afstand de meest nieuwswaardige diersoort van de Nederlandse natuur: de wolf. Er gaat bijna geen dag voorbij of hij wordt waargenomen op ongebruikelijke plekken, bijt een paar schapen dood of is zelf slachtoffer van een aanrijding of een jachtgeweer. Of je nu lid bent van de fanclub of het dier juist verwenst, de wolf laat niemand onberoerd. De populatie groeit en zal voorlopig blijven groeien, verwacht ecooloog Hugh Jansman, verbonden aan de WUR.

Op dit moment verblijven volgens Jansman ongeveer vijftien wolven vast in Nederland. Je vindt ze op de Veluwe (waar ook de enige roedel leeft), Drenthe, Friesland, Overijssel, Brabant en Limburg. En omdat wolven probleemloos 50 kilometer per nacht afleggen, zijn ze inmiddels in bijna alle Nederlandse provincies al een keer opgedoken. Alleen in Zuid-Holland is officieel nog geen wolf gespot.

Impact

We hadden al een tweede roedel op de Veluwe kunnen hebben, vertelt Hugh Jansman. 'Maar het vrouwtje is in maart vorig jaar doodgereden en haar partner werd een maand later doodgeschoten. Dit soort toevalsprocessen heeft meteen een enorme negatieve impact op de ontwikkeling van een startpopulatie. Tegelijk past het volledig in het beeld dat we zien in Duitsland.' Verkeer is bij onze oosterburen met afstand

doodsoorzaak nummer één, gevolgd door illegaal menselijk ingrijpen.

Marathonloper

Dat de wolf nu ook af en toe opduikt in een woonwijk of zelfs dichtbij het centrum van

een middelgrote stad, noemt Jansman niet verrassend. 'Dieren als bevers, edelherten of dassen met een beperkt territorium volgen altijd bepaalde landschapselementen. Een wolf is daarin totaal niet afhankelijk. Hij volgt

gewoon de koers die hij in gedachten heeft, ongeacht de omgeving, en is een geweldige marathonloper. Veel van wat nu wordt beleefd als opmerkelijk gedrag, komt voort uit een verkeerd beeld. Dat wolven dieren zouden zijn van extreme

'Ik verwacht dat we op de Veluwe uitkomen op vijf of zes roedels, plus een paar in andere grote boswachterijen.'

wildernis en alleen 's nachts actief. Dat is niet zo. Zolang je het geweer in de kast laat staan, laten wolven zich ook overdag zien.'

Kanttekening

De schade die wolven aanrichten, met name bij schapenhouders, is in absolute cijfers niet zo hoog, zeker niet als je die vergelijkt met bijvoorbeeld ganzen- of zwijnenschade. Maar daar plaatst de ecooloog wel een kanttekening bij. 'De beleving eromheen is natuurlijk een heel andere. Het aantreffen van een verscheurd schaap is iets heel anders dan een platgegooid maisperceel. De angst en frustratie die daarop volgt moet je wel serieus nemen.'

Beschermde soort

Vrij recent nog deden verschillende organisaties van grondeigenaren een beroep op de overheid beheer van wolven op hun eigen terreinen mogelijk te maken. Juridisch ligt dit lastig. De wolf is een beschermde soort. Jansman legt uit dat beheer alleen kan, als je dit coördineert met omliggende landen. 'Alleen als er sprake is van een levensvatbare populatie, zoals nu bij bevers, mag je in de marge maatwerk toepassen. Maar Nederland is veel te klein om van een levensvatbare wol-

venpopulatie te kunnen spreken. Dus moet je afspraken maken met omliggende landen als Duitsland, België en Frankrijk. Hoeveel roedels neemt ieder land minimaal voor zijn rekening? En ga je als land over het minimum heen, dan is maatwerk mogelijk.'

Schade op een postzegeltje

'Aan de andere kant is dat in mijn ogen zinloos. Bij bevers of vossen met een beperkt territorium kun je kiezen voor maatwerk. Maar bij wolven gaat het om 200 vierkante kilometer. Dan schiet je dus omwille van schade op een postzegeltje een dier weg uit zo'n enorm gebied. Passende bescherming van het vee is hiervoor een veel betere maatregel. Maar op de Veluwe, waar al een paar jaar een subsidiepot is voor schadepreventie, is tot dusver nauwelijks animo. Terwijl het juist zo belangrijk is dat het overgrote deel van de schapenhouders meedoet. Anders leert die wolf nooit dat schapen niet interessant voor hem zijn.'

Toch begrijpt de ecooloog de aarzeling onder schapenhouders wel, als je kijkt naar de lage winstmarges in deze sector. Daarom zouden agrariërs en schaapherders volgens hem beter beloond moeten worden voor natuurdiensten, zoals verbetering van de biodiversiteit door begrazing van heidegebieden.

'Met dat geld stel je de schapenhouder in staat om maatregelen te treffen, waarmee de schapen ook 's nachts veilig zijn. Als de overlast afneemt, zal het maatschappelijke draagvlak voor de wolf groeien.'

Koffiedik kijken

Voor hoeveel wolven ruimte is in Nederland, is volgens Jansman moeilijk te voorspellen. 'We zijn een land met een hoge bevolkingsdichtheid en veedichtheid en in die zin met geen enkel Europees land te vergelijken. Ik verwacht dat we op de Veluwe uit kunnen komen op vijf of zes roedels, plus een paar in andere grote boswachterijen. De wolf is een opportunist, aan hem zal het niet liggen. Maar hoe mensen ermee omgaan, is koffiedik kijken. Zullen zij proberen door illegale handelingen potentiële leefgebieden leeg te houden? Die menselijke component kunnen wij als ecologen slecht voorzien.'

Meer informatie over de situatie rond wolven in ons land is te vinden via: www.bij12.nl/wolf en www.wageningenur.nl/wolven

TEKST: MARLIES KOLTHOF

FOTO'S: HUGH JANSMAN (WOLVEN) EN MARIELLE VAN UITERT (HUGH JANSMAN)

Verzuring bosbodems urgent, maar niet kansloos

Wie een wandeling maakt door het bos, heeft vooral oog voor de bomen, de vogels, de omgeving. Want wie kijkt er nou naar de grond als hij wandelt? Toch is er veel te doen over onze bosbodems. Ze verzuren en dit gaat ten koste van de kwaliteit van het bos. Een onderzoek van de Bosgroepen, mede mogelijk dankzij een toezegging van 17.000 euro vanuit het Nora Croin Michielsens Fonds, laat zien hoe diep het probleem zit. Maar ook dat het niet altijd nodig is om naar een paardenmiddel te grijpen.

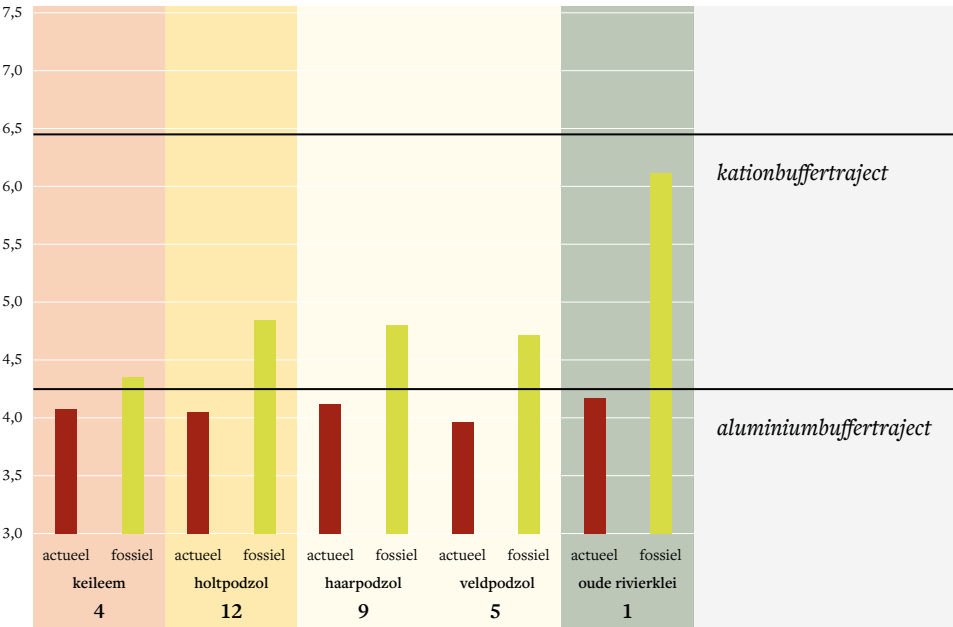
‘Verzuring is voor een deel een natuurlijk proces’, vertelt Ariët Kieskamp, ecoleog en onderzoeker bij de Bosgroepen. ‘Regenwater lost mineralen in de top laag op en neemt ze mee naar beneden. Zeker op hogere gronden gebeurt dit. Menselijke invloeden versterken dit. In de jaren 90 ging het om zwaveldepositie, nu praten we vooral over stikstof. Ook verdroging speelt een rol, deels veroorzaakt door klimaatverandering, deels door menselijk ingrijpen. De top laag verliest het contact met het grondwater, mineralen spoelen uit en worden niet meer aangevuld. Daardoor wordt de bodem armer en zuurder.’

Veel bodemvariatie

Veel van de hoogteverschillen in het midden en oosten van ons land zijn ontstaan tijdens de voorlaatste ijstijd. Door het enorme gewicht van het ijs werden dikke lagen zand en grind opgestuwd tot stuwwallen, zoals die van de Veluwe. Vervolgens smolt het ijs en het smeltwater vormde geulen. Ook rivieren hebben invloed, ze lagen niet altijd waar ze nu liggen. Dit alles heeft geleid tot grote variatie in de ondergrond. Kieskamp: ‘Zelfs binnen een bos kun je veel variatie in de bodem vinden. Een dalletje in een bos heeft net iets nattere omstandigheden dan een kop. Hogere gronden zijn meestal zuurder.’

Diepere lagen

Dit alles heeft invloed op de samenstelling van bos. ‘Beuken gedijen goed op zure grond, maar kersen en hazelaar hebben meer voeding nodig, uit rijk grondwater of een rijke bodem.’ Verzuring van de bodem zie

je volgens de ecoleog van de Bosgroepen in eerste instantie niet aan de bomen, maar aan de ondergroei, die ondieper wortelt. ‘Bomen halen hun voedingsstoffen uit de diepere lagen. Totdat ook daar niet zoveel meer te halen is.’

Giffige bodem

Daarbij speelt nog een ander proces. Kieskamp: ‘De bodem moet steeds meer doen om de zuren te bufferen, neutraliseren. Daarvoor gebruikt het in zure omstandigheden aluminium en ijzer dat in de bodem zit, maar die stoffen zijn al in vrij lage concentraties giftig voor bomen.’ Hoe zuurder de bodem, des te moeizamer is bovendien het gevallen blad af te breken. Het strooisel stapelt zich op en vormt een dik humuspakket dat de bodem verstikt. Planten als bosanemonen,

maar ook jonge bomen krijgen geen kans meer om te kiemen.

Vijf bodemtypes

Tijd dus voor een onderzoek naar de kwaliteit van onze bosbodems. ‘We hebben ons gericht op vijf bodemtypes. Arme tot matig rijke holt-, haar- en veldpodzolbodems op de Veluwe. En als tegenhanger de rijkere rivierklei- en keileemgronden in de Achterhoek.’ Om de verandering in bodemchemie door de tijd te onderzoeken, is gebruikgemaakt van het principe ‘fossiele bodems’. Zodra een bodem wordt begraven, bijvoorbeeld door de aanleg van een houtwal, stoppen biologische processen die invloed hebben op de bodemchemie. In het onderzoek is de bodem onder houtwallen, aangelegd rond 1900, vergeleken met de actuele

Profiel van fossiele bodem onder houtwal

Goed verteerd strooisel op rijke bodem

Slecht verteerd strooisel op arme bodem

bodem onder het bos naast de houtwal. Een referentie dus van 120 jaar geleden.

Heftig resultaat

De onderzoekers schrokken van het resultaat. ‘De bodems onder de houtwallen hadden allemaal een pH van 4,3 tot 6. Maar bij de metingen in het bos kwamen we op alle 31 onderzoekslocaties uit op een pH van onder de 4,2, behoorlijk verzuurd dus. Dat is best een heftig resultaat! Van holt-podzolgronden zou je verwachten dat die veel rijker zijn en daarmee een hogere pH zouden hebben dan de arme haarpodzolgronden. In de referentiebodem onder de houtwal hadden ze inderdaad een hogere pH, maar in het bos zijn ze tot op 1,2 meter diepte uniform zuur. Dat benadrukt de urgentie voor herstel.’

Ariët Kieskamp: ‘Toch is het niet allemaal kommer en kwel. Bij de rijke bodemtypen zien we dat de bodem op 1,2 meter diepte wél veel rijker is dan aan de oppervlakte. Maar hoewel het bos er vitaal uitzielt, is ook hier de bodem aan de oppervlakte verzuurd. Dit benadrukt dat alleen kijken

verhoogd ten gunste van het bos? Want het grondwater kan waardevolle stoffen uit diepere lagen oplossen en meebrengen naar boven. Dat is een hele natuurlijke manier om je bosbodem te verrijken. Maar denk ook aan loofbomen in plaats van naaldbomen als hydrologische herstelmaatregel, want die laatste verdampen het hele jaar door veel water.’

Rijkstrooiselsoorten

Daarnaast kun je op veel plaatsen de bodem verbeteren door zogeheten rijkstrooiselsoorten toe te voegen. Blad van bijvoorbeeld linde, kers, haagbeuk en hazelaar verteert veel gemakkelijker dan dat van eik of beuk. Door soorten toe te voegen, waarvan de voedingsstoffen uit het blad gemakkelijk wordt opgenomen, krijg je een verbetering van de bodemkwaliteit. Dit geldt zowel voor bodems die alleen aan de oppervlakte als ook op grotere diepte zijn verzuurd. Belangrijk bij de aanplant is de vraag of de bodem geschikt is voor de soort die je wilt planten.

Steenmeel ‘hot’, maar niet altijd nodig

Het gebruik van gemalen steen, steenmeel dus, is ‘hot’ onder bosbeheerders, maar dus lang niet altijd nodig, bepleit Kieskamp. ‘Het biedt de bodem een buffer tegen zuren, waardoor hij geen aluminium of ijzer hoeft aan te spreken. Maar het blijft belangrijk daarnaast te kijken naar natuurlijke oplossingen voor de langere termijn. Op de armste bodems kun je zogeheten kwartiermakers, zoals de berk, overwegen. Hun strooisel is gemakkelijk te verteren en zij kunnen op een arme bodem prima uit de voeten.’ Een gemengd bos is sowieso belangrijk tegen ziektedruk, plagen en voor de algemene veerkracht van het bos in een veranderend klimaat. ‘Het plaatselijk aanbrengen van zogeheten steenmeel is te overwegen om op kortere termijn in het bos ‘relictpopulaties’ van bijzondere bosflora op de been te houden.’

Alternatieven

Kieskamp: ‘Wij wilden met ons onderzoek aantonen dat er alternatieven zijn voor steenmeel als eerste herstelmaatregel. Neem de Achterhoek, een superrijk gebied met veel kalk in de ondergrond. In de loop der eeuwen is er veel drooggelegd, dus hydrologisch herstel moet daar mogelijk zijn. Zeker als je dan rijkstrooiselsoorten toevoegt, kun je veel herstellen.’

TEKST: MARLIES KOLTHOF

AFBEELDINGEN: BOSGROEPEN

FOTO’S: BOSGROEPEN EN SIMONE LUIJCKX

SPREEKWOORD UIT HET DIERENRIJK

Ragfijn en spinnijdig

Een rag is een door een spin voortgebracht net van draden, als massa beschouwd. Zo fijn als rag, noemt Van Dale vervolgens, uiterst fijn. Spinnen zijn actief in alle seizoenen, het meest in de herfst. Vorst is voor velen funest.

Hoog tussen de toppen van twee coniferen in de tuin had een spinnetje van amper één centimeter haar web geweven. Bij windkracht zeven leek het bijna in elkaar te klappen, maar het veerde steeds terug. Een wondertje van precisie en degelijkheid. Het zat aan vier punten in de hoeken verankerd. Ter vergroting van de veerkracht liepen de bovenste twee draden door naar de volgende twee coniferen. De draden zijn sterk. Een verse draad draagt de maker met speels gemak. Als een bungeejumper bungelt de constructeur heen en weer.

Als een circusartiest

Voor het maken van de foto probeerde ik de eigenaar uit zijn schuilplaats te lokken. Dat lukte niet. Toevalligerwijs was ik later getuige van een vangst. De spin snelde

over de deinende lijmdraden naar het in klevigheid rondtollend vliegje, als een circusartiest die zijn pas versnelt bij de laatste meters van een hoge kabeldraad. Hij speelde een thuiswedstrijd.

Spinnijdig

Er zijn ook spinnen zonder web. Zij hebben de rol van vrijbouter in de natuur. Die gaan er op los als ze een concurrerende spin tegenkomen. Het Groot Vergelijkngen Woordenboek van Van Dale vermeldt drie vergelijkbare ‘als-gezegdes’ over het agresieve spinnijdige gedrag: ‘boos als’, ‘kwaad als’ en ‘nijdig als’. Met de toevoeging, dat het vrouwtje soms het mannetje verslindt na de paring. Kannibalisme als tuchtiging.

Angst

Aan de spin worden meer slechte eigenschappen toegekend. Vanwaar de angst

die de mens overvalt bij een spin in huis? Ooit zag ik in een spinnenhuis in een dierentuin een vuistgrote wolharige zwarte spin, met glimmend zwarte ogen als fietskogeltjes, traag voortkruipen. In dezelfde gang zag ik hem in een film voortkriebelen op de arm van een schone slaapster. Schrik bij het ontwaken, maar het gedrocht werd er niet warm of koud van.

Spin in ’t web

Een doorgewinterde secretaresse van de baas heet ‘een spin in ’t web’. Strategisch opgesteld, het hele blikveld overziend als spilfiguur van het netwerk. Altijd gereed om zich als een spin voort te reppen over haar web naar de plaats of gebeurtenis waar rimpels glad moeten worden gestreken. Niets natuurlijks is haar vreemd.

TEKST EN FOTO: KEES DE KROON

1. Wethouder Kees van Aert, Etten-Leur (links) en wethouder Frans Schreurs, Roermond
2. Maarten van Essen en zijn vrouw Nathalie

VIJFDE EDITIE DE BOOM VAN HET JAAR BEGONNEN

Verkiezingstrofee verhuist van Etten-Leur naar Roermond

BOOM
van het jaar
verkiezing

De eerste lustrumeditie van de verkiezing van De Boom van het Jaar is begonnen. Op dit moment worden weer nieuwe bomenverhalen verzameld, waaruit Nederland in het najaar een nieuwe titelwinnaar kan kiezen. Eind april was na twee jaar beperkingen door corona ook eindelijk weer een fysieke prijsuitreiking van de editie van 2021 mogelijk. In het Limburgse Maasniel ging de trofee na anderhalf jaar over van de gemeente Etten-Leur naar de gemeente Roermond.

Op 28 april waren de weersomstandigheden bovendien zo goed dat de prijsuitreiking kon plaatsvinden in de schaduw van de winnende lindeboom achter de

voormalige pastorie in Maasniel. De huidige eigenaren van het huis, Maarten van Essen en zijn vrouw Nathalie, hadden hun tuin ter beschikking gesteld voor de feestelijke gebeurtenis. Maarten had

de boom in 2021 aangemeld vanwege zijn wereldwijd unieke eigen Instagram-account (lindeboom_maasniel) met inmiddels bijna 4.000 volgers, van Londen tot Teheran.

Landelijke ambities

De aanwezigen werden welkom geheten door Frederik Nijpjes, voorzitter van SBNL Natuurfonds die hen de geschiedenis van SBNL Natuurfonds in vogelvlucht uit de doeken deed. Hij benadrukte dat SBNL Natuurfonds de enige natuurorganisatie in Nederland is die zich inzet voor landschapontwikkeling en -beheer op particuliere gronden. Directeur Manja te Velde vertelde daarna over de ambities van SBNL Natuurfonds om op landelijk niveau tot financiering te komen van projecten die het landschap en de biodiversiteit in het buitengebied ten goede komen.

Stomverbaasd

Wethouder Kees van Aert was speciaal uit Etten-Leur overgekomen om de trofee te overhandigen. In zijn speech vertelde hij dat hij de winnende Moeierboom destijds zelf had aangemeld, maar bij zijn collega's van de gemeente hierover niets had gemeld. Die reageerden na de winst

van de landelijke titel in 2020 dan ook stomverbaasd op zijn bekentenis. De trofee, gemaakt door kunstenaar Sander Boom, werd in ontvangst genomen door wethouder Frans Schreurs die in zijn speech benadrukte hoe belangrijk groen voor de gemeente Roermond en de regio Midden-Limburg is. Hij beloofde dat de trofee een prominente plaats krijgt in het gemeentehuis. De nummers 2 en 3 van De Boom van het Jaar 2021, resp. de gemeenten Rotterdam en Borsele, konden helaas niet bij de uitreiking aanwezig zijn.

Snelst denkbare inburgering

De cheque van 2.500 euro, die aan de lindeboom zelf besteed moet worden, ging naar de winnaar Maarten van Essen. In zijn dankwoord sprak hij de 'Neelers' (inwoners van Maasniel) toe die hem zowel tijdens de nationale als de Europese verkiezing hadden geholpen. Hij gaf aan dat de verkiezingsstrijd hem als niet-Limburger de snelst denkbare inburgering in

de gemeenschap had opgeleverd en sprak zijn dank uit voor alle steun.

Zware concurrentie

De lindeboom in Maasniel streed in februari mee als de Nederlandse inzending van de Europese verkiezing Tree of the Year, maar helaas zonder succes. De boom ondervond zware concurrentie van de Poolse eik Dunin, die bijna 180.000 stemmen kreeg en de Spaanse Eik van het Woud van het Banket van Conxo met bijna 170.000 stemmen. De lindeboom in Maasniel werd uiteindelijk 15e met ruim 24.000 stemmen.

Deze zomer zal de jury uit de inzendingen van dit jaar 12 nieuwe titelkandidaten kiezen, per provincie één. In het najaar gaan deze met elkaar de strijd aan tijdens een nationale stemronde voor de titel De Boom van het Jaar 2022.

TEKST: MARLIES KOLTHOF
FOTO'S: HESTER HELEEN

MOMENT VAN MENOP

DE WOLKEN

*Ik droeg nog kleine kleeren, en 'k lag
Lang-uit met moeder in de warme hei
De wolken schoven boven mij voorbij
En moeder vroeg wat 'k in de wolken zag*

*En 'k riep: Scandinavië, en: eenden,
Daar gaat een dame, schapen met een herder,
De wond'ren werden woord en dreven verder,
Maar 'k zag dat moeder met een glimlach weende.*

Martinus Nijhoff – uit “Vormen” (1924)

Wuivend graan en gele koolzaadvelden een toekomstdroom?

De oorlog in Oekraïne geeft een impuls aan de graanteelt in Nederland. Aangemoedigd door de hogere prijzen is er dit jaar 5 tot 10 procent meer ingezaaid. Maar dat is bij lange na nog niet genoeg om Nederland van voldoende graan te voorzien. De roep om zelfvoorziening voor een belangrijke voedingsbron als graan wordt luider. Keert daarmee het landschap van vroeger terug, waarbij in heel Nederland het wuivend graan op de velden heerste?

‘Dat is nostalgie, die ik iedereen gun, maar het gaat niet gebeuren’, zegt oud landbouwminister Cees Veerman stellig. Hij ziet de huidige problemen met het graan door het wegvallen van de productie in Oekraïne en de export uit Rusland als een tijdelijk probleem. ‘De oorlog houdt een keer op. Dan herstelt de productie en export weer. Dat kost een paar jaar. Dat hebben we na de Tweede Wereldoorlog ook gezien.’

Alleen als unie

Oekraïne maakt gebruik van de voorsprong die het heeft: de grote vruchtbaarheid van de bodem. ‘Als je een vinger in de grond steekt, groeien de wortels eraan, zo vruchtbaar is het hier,’ zei hij ooit als minister na een bezoek aan Oekraïne.

Ideaal voor grootschalige teelt, waar andere landen nauwelijks tegenop kunnen boksen. Het aspect van zelfvoorziening wuift hij weg. ‘Dat kan in Nederland helemaal niet. We hebben hier de ruimte niet. Zelfvoorziening moeten en kunnen we alleen als Europese Unie bewerkstelligen en niet als Nederland alleen.’

Schreeuwend duur

Landbouweconoom Petra Berkhout van Wageningen Economic Research onderschrijft dit. Zij plaatst er wel een kanttekening bij: er moet voldoende kunstmest en betaalbare energie beschikbaar zijn. Het produceren van kunstmest vergt veel energie. Die is mede door de oorlog schreeuwend duur. Dat maakt zelfvoorziening van voedsel

lastig. In Nederland kan de overvloed aan dierlijke mest soelaas bieden, maar gezien op Europese schaal is het geen uitkomst.

Totaal ander dagelijks menu

Wageningen Economic Research heeft overigens bijna tien jaar geleden al eens berekend of Nederland voor voedsel zelfvoorzienend kan zijn. Het antwoord was ja, maar vraag niet hoe. Daar hangt wel een totaal ander dagelijks menu aan vast, waarvan het maar de vraag is of de consument ertoe overgaat. Het meest in het oog springen een aanzienlijk geringere consumptie van graanproducten (onder andere brood), het ontbreken van varkensvlees, en de vrij hoge consumptie van aardappelen, kippenvlees en eieren, aldus het rapport.

Ook de landbouwproductie zou volledig veranderen. Niet zozeer bij de graanteelt als wel bij oliehoudende zaden zoals koolzaad, bij groenten en in de veehouderij. Het rapport noemt dan 300.000 hectare koolzaad als mogelijkheid. Om een beeld te geven, het is meer dan dat er momenteel aan maïs staat. Nederland zou zo in het voorjaar geel kleuren van de koolzaadbloemen. Overigens, graan en koolzaad vormen een mooi duo. Landbouwkundig is verbouwen van graan als voorgewas van koolzaad gewenst.

Dubbele landbouwgrond

In 2020 bracht ook het Planbureau voor de Leefomgeving een rapport over zelfvoorziening uit. Dat ging uit van de wijze waarop we nu eten en drinken en het vee voeren en bestempelt zelfvoorziening als een onmogelijke missie. Om al het voedsel te produceren voor eigen gebruik (zoals we nu consumeren) zou er 3,34 miljoen hectare landbouwgrond nodig zijn. Bijna het dubbele van de landbouwgrond waarover Nederland beschikt: 1,82 miljoen ha.

Honger en misoogsten

Ondertussen nemen de zorgen over het wereldwijd ontbreken van voldoende graan en oliehoudende gewassen in snel tempo toe. De prijzen exploderen: graan is bijvoorbeeld 50 procent duurder geworden. Hongersnood in delen van de wereld dreigt, doordat Rusland de export vanuit Oekraïne blokkeert, maar ook door misoogsten in andere belangrijke gebieden als India, China en een dreigende misoogst in Frankrijk en Amerika. Ongewis is ook hoe lang de oorlog in Oekraïne gaat duren. Misschien raakt de wereldmarkt van graan en oliehoudende zaden jarenlang

‘Zelfvoorziening kunnen we alleen als EU bewerkstelligen en niet als Nederland alleen.’

verstoord. De consument ziet in de supermarkt de prijzen omhoog schieten. Hij vraagt zich af waarom landbouw-exportland Nederland niet voor zijn eigen betaalbare voedsel kan zorgen.

Haken en ogen

Gezien de urgentie belegde de Tweede Kamer begin mei een speciale hoorzitting over zelfvoorziening, waarbij de roep om meer teelt van graan en oliehoudende gewassen nadrukkelijk op tafel kwam. Een groot aantal deskundigen legde uit dat er heel veel haken en ogen aan zitten en dat het zelfs voor de hoofdgewassen onmogelijk is om zelfvoorzienend te zijn. Graan bijvoorbeeld wordt voornamelijk voor veevoer geteeld. Weliswaar zijn er initiatieven voor meer graan voor voedsel (baktarwe), maar het klimaat - te koud - en de opbrengstprijzen zitten hier dwars. In andere landen is goedkopere en kwalitatief betere baktarwe te krijgen. Bovendien is het omschakelen van het ene naar het andere gewas makkelijker gezegd dan gedaan.

Landschap verandert

Kortom geen wuivende velden. Maar het landelijk gebied gaat in de komende jaren wel degelijk ingrijpend veranderen,

voorspelt Cees Veerman. ‘De Nederlandse landbouw staat voor een geweldige transitie, die nu al gaande is,’ geeft hij aan. Daarin blijft in zijn ogen de boer een belangrijke factor, ‘want zonder boeren gaat het niet.’ Hun rol verandert wel, vooral in kleinschalige gebieden waar bedrijven vooral in de melkveehouderij minder intensief worden en grondgebonden. ‘Hier zal krimp van de veestapel plaatsvinden,’ betoogt de oud-be-

GRAAN EN KOOLZAAD

Op de akkers in Nederland staat 180.000 ha graan. De hoofdmoot is tarwe met 110.000 ha, gevolgd door gerst met 38.000 ha. Triticale, rogge en kleinere gewassen als spelt maken het aantal hectaren compleet. Akkerbouwers gebruiken graan vooral als ‘rustgewas’ in hun bouwplan. Graan verbetert de grond. Qua verdiensten hebben ze meer aan gewassen als aardappelen en suikerbieten. Koolzaad is in Nederland een klein gewas. In totaal staat het op 3.000 ha, deels bestemd voor toevoeging aan benzine en deels als koolzaadolie voor in de keuken.

windsman. ‘Maar ze zullen worden betaald voor diensten die zorgen voor meer landschapsschoon en bijzondere natuur. En zij gaan zich richten op bijvoorbeeld toerisme en streekproducten.’

Biologisch hooguit 10 procent

Ook de biologische landbouw zal toenemen, al zal dat zeker volgens de verwachting van Cees Veerman niet zo’n grote vlucht nemen als de Europese Commissie wenst. Brussel heeft als doelstelling 25 procent van alle landbouwgrond biologisch. ‘Dat gaat in Nederland niet gebeuren. Als het al 10 procent wordt, zijn we koopman,’ voorspelt hij. De belemmerende factoren volgens hem zijn voldoende kopers voor de duurdere biologische producten, de dure grond en het feit dat de teelt drijft op goedkope beschikbare arbeidskrachten. En voor de traditionele bedrijven, die vrij zijn om te ondernemen, geldt: ‘Dan moet de overheid aangeven, waar dat kan en waar perspectief is.’ Waar dat niet het geval is streeft de overheid naar uitkopen. Maar of een realistische optie is, betwijfelt Cees Veerman.

TEKST: HANS SIEMES
FOTO’S: ARCHIEF VEERMAN & INGRAM IMAGE

Hongersnood dreigt door geblokkeerde export en misoogsten.

BIJ HET HEK – DEEL 7

Ecologische en economische verbindingszone

Ecologische verbindingen tussen natuurgebieden zijn in de regel bedoeld voor het migreren van dieren en planten. Door leefgemeenschappen te verbinden via bijvoorbeeld een ecoduct krijg je verversing en verrijking. Soms hebben die verbindingen een ongewenst neveneffect. Teken, die dragers zijn van de ziekte van Lyme, komen met grote hoefdieren en kleine roofdieren gemakkelijk mee naar de overkant.

Eco-art

De begrippen ecologisch en economisch zijn verwant. Beide afgeleid van het Oudgriekse woord ‘Oikos’ (huis, gezin, landgoed) gold de economie van het landgoed destijds als de hoeksteen van de samenleving. ‘Logos’ en ‘nomos’ staan voor leer/logisch denken, redeneren. Het zichtbare begin van het pad achter het hek verbindt, voor het oog, het landgoed vanwaar de foto is genomen met de illustere buitenplaats aan de overzijde, rechts op de foto. Ertussen ligt, niet goed te zien, de meanderende rivier de Dommel. Aan deze zijde bevindt zich een prachtig beeklandschap, overzijds een nat broek-achtig weidegebied.

Er leeft al vijf jaar de wens voor een veerpont voor voetgangers en fietsers. Rond de witte oude woonstee aan de overkant komt

een ‘eco-art’ gericht buitenkunstmuseum, uiterlijk over vijf tot zeven jaar te voltooiën. Vorig jaar is er al een veelbelovend begin gemaakt met de verbreding van de toegang, een bomenparkje en een informatiebord. Samenwerking met het Provinciaal Museum garandeert kwaliteit. Kant en klaar zal het project met de ecologische en economische verbinding over de Dommel een prachtige nieuwe invulling van het landschap zijn.

Betere informatie

Terug naar de foto slaat het verbodsbord daarom als een tang op een varken. Het staat er sinds twee jaar. Kennelijk om wandelaars te beletten een kijkje te nemen bij de prachtige Dommel, ongeveer 200 meter verderop. Zo te zien was het goedkoper een bordje te plaatsen dan de roestige, smalle poort te repareren.

In de veelheid van aanwijzingsbordjes over het wandelen in de natuur bestaat ook de variant: ‘Op het pad blijven’. Die tekst zou hier, aangevuld met een informatiebord over de geplande overtocht, beter staan. Daarmee wordt alvast een voorschot genomen op de ontsluiting met een veerpontje naar de overzijde met het aanstaande buitenkunstmuseum.

TEKST EN FOTO: KEES DE KROON

Een gezonde bodem is de basis van alles

Ik moet twee keer de weg vragen, maar als ik het goede paadje eenmaal heb gevonden, zwaait boerin Anne van Leeuwen mij van afstand een warm welkom toe. Samen met haar partner Ricardo Cano Mateo runt zij de regeneratieve boerderij en leerplek Bodemzicht in Malden, op een steenworp afstand van Nijmegen. Vol enthousiasme vertelt Anne haar verhaal, terwijl ze mij alle uithoeken van haar vijf hectare laat zien.

Ricardo Cano Mateo bij de kippen.

Ricardo is een Spaanse bioloog, Anne studeerde kunstgeschiedenis. Een aantal jaar geleden besloten zij dat ze samen ‘ecologisch actief’ wilden worden, zoals Anne het noemt. Maar hoe, was de vraag. De documentaire ‘Greening China’s Loess Plateau’ van John D. Liu bracht het antwoord. ‘Bij duurzaamheid denken we altijd aan het beperken van je negatieve impact, minder schadelijk worden als mens. Die film laat zien dat je ook positieve impact kunt hebben. Ik zag een woestijn tot leven komen door menselijk ingrijpen.’

De droom was geboren

Na een zoektocht langs ‘ecosystem restoration camps’ en regeneratieve boerderijen was de droom geboren: een eigen demonstratieboerderij met een stichting voor het faciliteren en versnellen van de landbouwtransitie naar een regeneratieve cultuur. Bodemzicht vond onderdak op Landgoed Grootstal van de familie Van Hövell tot Westerflier die hun idealen bleken te delen. Anne: ‘Naast het verbouwen van gewassen en de kippen geven we rondleidingen en cursussen en leiden momenteel ook vier leerling-boeren op die hier op het land het vak kunnen leren.’

Kinderschoenen

Regeneratieve landbouw staat in Nederland nog in de kinderschoenen. Onze rivierdelta is in principe gezegend met goede grond. In landen als de VS en Australië verwordt steeds meer grond tot woestijn, door menselijk ingrijpen en

klimaatverandering. Het regenereren van de bodem om dit proces te keren is dan een interessante optie. Ook Nederland loopt tegen grenzen aan, onder meer door overmatig gebruik van (kunst)mest en pesticiden en door uitputting van de bodem.

De bodem als basis

Daarom bestaat bij ons inmiddels het initiatief ‘Regenerative Farming’, een samenwerking van drie universiteiten en een twintigtal boeren, verspreid over het land. Bert Smit, onderzoeker Ondernemerschap, GLB en Akkerbouw aan de WUR is betrokken bij dit project. ‘2015 was het internationale jaar van de bodem. Sindsdien heeft het onderwerp een vlucht genomen. De onderzoeken naar bodemleven en bodemkwaliteit schoten letterlijk en figuurlijk de grond uit.’ Met als belangrijkste principe: de bodem is de basis van alles.

Draagkracht van de aarde

Smit: ‘Je moet redeneren vanuit de draagkracht van de aarde. Dat kan op verschillende manieren, ons project is daarin niet dogmatisch. Wat we nu proberen te ontdekken is: hoe vertaal je de globale klimaatdoelstellingen naar regionaal of bedrijfsniveau en hoe ver kun je met deze vorm van landbouw daarin komen? Metingen zijn daarin heel belangrijk.’

‘De boeren binnen het project die al wat langer bezig zijn, hebben duidelijk een betere bodemkwaliteit. Met name in de diepere bodemlagen zit bij hen minder

stikstof. We hebben ook wormen geteld. Zij zijn een belangrijke indicator voor een gezonde bodem, want zij brengen waardevolle voedingsstoffen van het oppervlak naar de diepere lagen.’

Klimaatboeren voor het leven

Anne van Leeuwen en haar partner noemen zichzelf ‘klimaatboeren voor het leven’. Bodemzicht maakt geen deel uit van het Nederlandse project, maar Anne is blij met het initiatief. ‘Het ‘no dig’ principe is erg in opmars. Wij graven en schoffelen niet. Als je de bodem keert, wat in de traditionele landbouw gangbaar is, komt de opgeslagen koolstof aan de oppervlakte. Die verbindt zich met de zuurstof en vormt CO₂. NASA heeft heel indrukwekkend gemeten en verbeeld wat de CO₂-impact is van wereldwijd ploegen. Tijdens het ploegen verdampt bovendien grondwater en het bodemleven sterft af. Drie redenen om ermee te stoppen.’

Schimmels boeren beter dan mensen

‘Onze tuin is 15 tot 20 centimeter verhoogd met rijen compost en rijen houtsnippers. Die hebben we op het grasland gelegd, we hebben niet geploegd. Ook de compost verstoren we zo min mogelijk. Dan krijg je een schimmelnetwerk dat door de hele tuin loopt. Schimmels zijn betere boeren dan mensen. Planten nemen CO₂ op en lekken een deel van de koolstof in de bodem, als een soort koekjes. Die koekjes geven een signaal aan de schimmel welke voedingsstof de plant op dat moment nodig heeft. Ik hoef de planten niet te

voeden. Ik voed het bodemleven en dat voedt mijn planten.’

De groenten staan er geweldig bij en de bedden staan stampvol. ‘Als je deze methode volgt, kun je heel intensief telen. Richard Perkins, een boer in Zweden heeft data bijgehouden en

Op de dependance van de WUR in Lelystad ligt de Boerderij van de Toekomst, waar wordt geëxperimenteerd met strokenteelt met verschillende gewassen. Bert Smit: ‘Daardoor kunnen plagen en ziektes minder snel uitbreiden. Alleen de paden tussen de stroken worden in zaai- en oogsttijd bereden, de bedden zelf berijdt de proefboerderij niet.’

daaruit blijkt dat hij van zijn topgewassen tot 25 keer meer per m² kan produceren dan conventionele landbouw. En de voedingswaarde van de gewassen is hoger. Maar het is wel topsport. In onze tuin is bijna alles handmatig werk.’

Micronutriënten

Volgens onderzoeker Bert Smit zijn er inderdaad aanwijzingen dat voeding uit de regeneratieve landbouw meer zogeheten micronutriënten bevat. ‘Stoffen als magnesium, calcium en selenium zijn na de Tweede Wereldoorlog door de moderne landbouw met ⅔ gereduceerd ten opzichte van vroeger. Die nutriënten zaten wel in dierlijke mest, maar niet in kunstmest. De gewassen zijn ook smaakvoller, omdat ze langzamer groeien. Kunstmest geeft planten een boost, maar dat gaat ten koste van aroma en specifieke voedingsstoffen.’

Verdienmodel

Smit vindt het belangrijk dat er een goed verdienmodel komt voor regeneratieve landbouw. ‘In het project ‘true cost, true price’ wordt berekend wat de werkelijke kosten zijn van de traditionele landbouw. Vervuiling van grondwater levert waterschap en drinkwaterbedrijven uitdagingen op. Bij regeneratieve landbouw zijn dit soort effecten veel kleiner. Dus bedenk een bonus-malus-systeem. Zoveel stikstof, zoveel boete. Minder uitstoot, dan belastingaftrek. Biologische producten worden daarmee ook voor de consument op termijn betaalbaarder.’

Anne van Leeuwen.

en ja, arbeidsintensief. ‘Maar mensen staan in de rij om weer buiten en fysiek te gaan werken.’

Verder heeft het bedrijf 249 kippen die via kipmobielen telkens een ander stukje grasland begrazen. ‘Gras is ideaal om snel CO₂ af te vangen en als koolstof terug te stoppen in de bodem. Het floreert als het kort en intensief wordt begraasd en daarna lange tijd met rust wordt gelaten. Twee jaar geleden was dit grasland geel en dichtgereden. Nu groeien hier 15 gras-soorten en is de bodem weer luchtig en plakkerig, en ruikt het naar schimmels. De opbouw van organische stof is met vier procent verhoogd, waardoor de bodem veel meer water kan vasthouden. Dankzij een goede vorm van begrazing dus.’

Zo trots

Inmiddels is Anne van Leeuwen ook begonnen met de aanleg van 250 bomen en struiken: tamme kastanjes, fruit, bessen. Te arbeidsintensief om zelf te oogsten, dus dat wordt op termijn een zelfpluktuin waar mensen vanuit Nijmegen zelf een bakje kunnen komen vullen. Bij een van de bomen vliegt een roodborsttapuit op. ‘Gisteren is een nestje uitgekomen met vier jongen. Dan voel ik me zo trots!’ vertelt de boerin.

Meer informatie is te vinden op: www.bodemzicht.nl www.regenerativefarming.nl

TEKST: MARLIES KOLTHOF
FOTO’S: BODEMZICHT EN
MARLIES KOLTHOF (TRACTOR)

Wat mis ik?

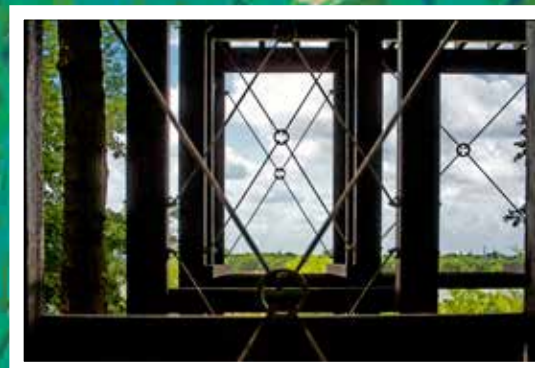
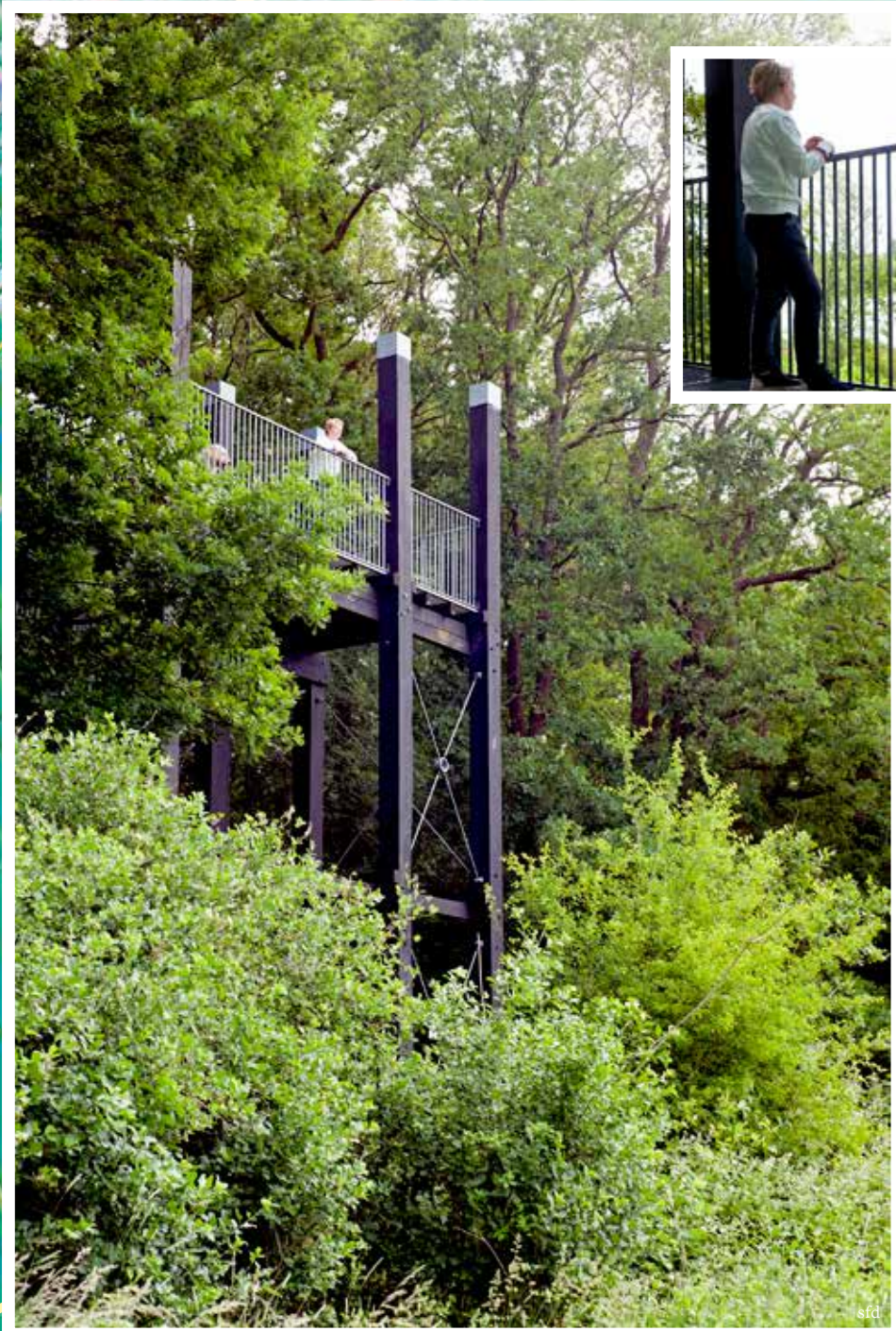
Vlak bij de gewassen is een composthoop te vinden, verscheidene insectenhôtels en een vijver. Anne vertelt: ‘In het eerste jaar hadden we luizen in onze gewassen. Een traditionele boer spuit zo’n plaag weg. Ik kijk juist naar: wat mis ik? In de composthoop en de insectenhôtels huizen nu lieveheersbeestjes tegen de luizen. Maar toen kwamen de mieren. Dankzij de vijver hebben we inmiddels kikkers en padden die mieren en slakjes van mijn planten halen. Onze missie is het faciliteren van leven. En de bonus is het voedsel van hoogwaardige kwaliteit dat we van het land halen.’ Inmiddels

worden honderd huishoudens en vijf restaurants binnen een straal van acht kilometer voorzien van voedselpakketten. Van een oppervlakte van 3.000 m² teelt inclusief de paden van houtsnippers.

Super low tech

In de kwekerij in de kas wordt de volgende lichting groenten opgekweekt. Die gaat de grond in, zodra de huidige lichting geoogst is. Het ‘voortrekken’ van deze groente gebeurt in kleine kweekpotjes, waarna een stok met dezelfde diameter eenmalig een gat in de bodem maakt. De plantjes passen er precies in. ‘Super low tech’, grapt Anne

Uitkijkplatform Amerongse Bovenpolder

Waterral¹

Tussen het voormalige terrein van de steenfabriek bij Elst en de stuw van Amerongen/Maurik ligt de Amerongse Bovenpolder. Deze uiterwaard is in het kader van het project Noordoevers Nederrijn geleidelijk omgevormd tot natuureservaat van circa 45 hectare en ligt aan de voet van de Utrechtse Heuvelrug. Het bestaat uit een groot moeras- en plassenlandschap, omzoomd door weilanden en de Nederrijn.

Kwelmoeras

Om de variatie in flora en fauna te vergroten is een kwelmoeras aangelegd dat een groot deel van het jaar onder water staat. Hier leven planten zoals waterviolier, lidsteng en bepaalde zeggesoorten. Het moeras wordt gevoed door schoon kwelwater vanuit de Utrechtse Heuvelrug. In het oostelijk deel zijn naast ontgronding ook moerassen en oude rivierlopen hersteld. Vroegere wilgenbossen en struwelen hebben zich hersteld. Het westelijk natuurgebied is droger dan het oostelijke deel. Hier leven veel amfibieën, kleine zoogdieren en weidevogels.

Vanaf het uitkijkplatform heeft u een prachtig zicht op de Bovenpolder, de Nederrijn en Kasteel Amerongen. Vergeet je verrekijker niet, want je hebt er goed zicht op tientallen soorten vogels die in het vogelrustgebied leven, zoals roerdomp, waterral, grote zaagbek en grutto. Dit uitkijkplatform vind je vlakbij parkeerplaats Groene Entree Amerongen, waar ook diverse wandelroutes starten.

Limes Amerongen

Dwars door het huidige Nederland, langs de Rijn, liep tweeduizend jaar geleden de noordelijke grens van het immense Romeinse Rijk. De zogeheten Limes was de grens- en verdedigingszone van dit rijk. De rivier liep destijds strak langs Amerongen. De zogeheten Via Regia van Utrecht naar Keulen ging dwars door het oude dorp. In de loop der eeuwen is de Rijn gaan meanderen en heeft zich naar het zuiden verlegd. Via diverse wandelroutes is een goed beeld te krijgen van de sfeer in de Romeinse tijd.

Waterviolier²

Lidsteng

DE KRONIEK VAN HET GROTE DIERENBOS

Goed geluimd twittert Tiecelijn, de secretaris van Koning Nobel, dat hij met Reinaert tot goede afspraken is gekomen om het beheer van Het Grote Dierenbos te stroomlijnen. Overtuigd als hij is dat de vos zijn leven gaat beteren.

Afkoelingsperiode

Voor Rein is dit een mooie gelegenheid een afkoelingsperiode in te lassen. Er staan nog wel enkele dieren op zijn lijstje. Wraakzuchtig als hij is, is het hem zijn eer te na de moeilijke gevallen te laten schieten. De hanen voorop. De boshaan heeft hem met zijn waarschuwend gekokkerekok bij het sluipen naar een konijntje al te vaak verraden. Nog meer ergert Rein zich aan de huishaan. Cantecleer had hem beschuldigd op de Koningsdag. Met veel misbaar en vleugelgeklapper was de haan als aanvoerder van een lijkstoet met een jonge dode big op de baar aan het Hof verschenen.

Als een kluizenaar

Rein appt Grimbeert dat hij enkele weken afwezig zal zijn. In de vastentijd, direct na carnaval, checkt hij bij een klooster om in de tuin als kluizenaar te gaan leven. Hij heeft via Marktplaats een pij van konijnenbont aangeschaft en in navolging van de monniken het vlees afgezworen. Per dag zal hij slechts een kop groentesoep en wat oud brood uit de keuken van het klooster toegeschoven krijgen. Aan zijn vrouw Hermelijn vertelt hij de ware reden van zijn vertrek. 'Ik ga bronnenonderzoek doen bij onze oosterburen, waar sommige wolven al veel meer op hun kerfstok hebben. Er schijnt een 'escalatieladder' te bestaan.'

Hoogste gekraai

De huishaan Cantecleer heeft eerder al zijn dochter Coppe verloren aan de kippendief Reinaert. Nog wel op een beveiligde route naar het Hof van de Koning. De afwezigheid van de vos neemt Cantecleer te baat om uit de ommuurde tuin van de hofstede te stappen en in het vrije veld te pronken. Zo groot als hij zich kan uitrekken laat de boshaan heel de omgeving zijn hoogste gekraai 'krok-krok' horen om daarna te roffelen met de veren.

Zo mager als een soepstengel

Enkele weken later ziet Cantecleer een vreemde gedaante in een harige pij naderbij komen. 'Ik ben alle vlees ontwend,'

prevelt de kloosterling. 'Doe geen kip meer kwaad. Ga gerust verder.' 'Waarom loop je nog in een pij', vraagt Cantecleer. 'Omdat ik zo mager ben als de soepstengel in de dagelijkse waterige soep van het klooster', antwoordt de vos. 'Ik schaam me voor mijn uiterlijk.'

De haan gelooft Rein en loopt terug naar de hofstede. Reinaert ontdoet zich snel van zijn toga en rent achter de haan aan. In één hap bijt de vos de haan zijn hele staart af. Op het verontwaardigd gekrijs van Cantecleer snellen een paar woeste honden de kasteelpoort uit naar de plek des onheils. Rein die nog een lekkere kip wil meenemen moet van dat plan afzien. Als de wiedeweerga zoekt hij dekking. Hij kent de vluchtwegen beter dan de twee hellehonden. Die raken snel het spoor bijster. Vermoeid maar voldaan komt Reintje met een omweg terug bij zijn burcht Maupertuus.

Gelijke monniken, gelijke kappen

Nu Phasianus de boshaan nog, bedenkt de vos de volgende morgen. Snel handelen is geboden, want zijn terugkomst zal gauw bekend worden. Gelukkig is de fazant niet zo slim als zijn tammere neef. Beide stammen uit het verre Azië, maar de huishaan is beter ingeburgerd, heeft zich ontwikkeld tot een vooraanstaand spreekstalmeester bij Nobel. Anderzijds is de boshaan mooier, te mooi eigenlijk om intelligent te zijn. Een overdaad in de natuur. Die moet ook maar eens flink aan de staart getrokken worden! Gelijke monniken, gelijke kappen.

Somheid

Op zoek naar Phasianus in het akkerland hoort Rein kabaal en ziet hem komen aanzeilen, flodderend en klapperend. Zeker weer gevochten met een concurrent. Tegen de wind in sluipt de vos ernaartoe. Schuw en bang als de fazant is schrikt hij van een brekend takje nabij. In zijn domheid drukt hij zich. Gelukkig ligt de haan met de staart naar Reinaert toe. Het boze oog boven de lellen gesloten van angst. Verlekkerd hap Rein toe en schampt de kont. De veren vliegen in het rond, de lange staartveer zwaait nog even voor ze op het bladerdek neerzigt. Kokkemans neemt met veel herrie de benen.

Zo, die twee met hun doorgesloten pronkerigheid zullen het voorlopig wel laten voor hun publiek te paraderen.

TEKST: KEES DE KROON, ILLUSTRATIE: KEES DE VOS

Mysterieus en iconisch tegelijk: de roerdomp in beeld

Onbekend maakt onbemind. Gaat die spreekwoordelijke vlieger ook op voor de roerdomp? Hij is in ieder geval niet gemakkelijk op camera vast te leggen, zelfs niet voor een ervaren natuurfotograaf. De foto's die Hans Menop maakte van deze bijzondere moerasvogel mag je dus gerust uniek noemen. Bioloog en vogelexpert Camilla Dreef, onder meer verbonden aan het tv-programma Binnenstebuiten, legt uit waarom.

De roerdomp leent zijn naam graag aan straten en gebouwen. Maar daar houdt de bekendheid vaak ook wel een beetje op. Jammer, want deze prachtige reigerachtige mag met recht een icoon van het moerasgebied worden genoemd. 'Je ziet hem eigenlijk maar zelden', vertelt Camilla Dreef. 'Hij leeft in het riet en komt daar bijna nooit uit. Je maakt de meeste kans als de roerdomp boven rietvelden vliegt. Of als hij net toevallig aan de rand van het riet staat te vissen. Horen kun je hem wel, zeker als je in de vroege ochtend of late avond het moeras in trekt, een hele lage 'hoemp-hoemp'. Maar zelfs als je hem hoort, is hij nog altijd lastig op te sporen.'

Blind vertrouwen

De roerdomp vertrouwt op zijn schutkleuren om zijn mysterie in stand te houden. Is het omdat hij gevaar vreest van roofdieren? Of juist omdat hij onzichtbaar wil zijn voor zijn eigen prooidieren, de vissen waar hij zo dol op is? Dreef: 'Mijn eerste ontmoeting met een roerdomp was in het Lauwersmeergebied in de winter. Ze hebben open water nodig om te vissen, dus als het vriest, verlaten roerdompen vaak het riet en lopen over het ijs, op zoek naar open water. Ik zat in de auto en vlak naast mij stapte er ineens eentje uit de rietkraag en schuifelde voorbij. Toen hij ons in de gaten kreeg, ging hij voor de zekerheid toch maar een stukje vliegen. Heel bijzonder.'

Daarnaast kent de roerdomp nog een onzichtbaarheids-trucje: de 'paalhouding'. Als hij gevaar vreest of zich om een andere reden wil verbergen, steekt hij zijn snavel in de lucht en strekt zijn nek en kop helemaal uit, recht omhoog. 'Daarmee zie je de strepen op zijn nek beter, waardoor hij nog meer op een rietstengel lijkt', legt de bioloog uit. 'Op die paalhouding vertrouwt

Menselijk ingrijpen en begrazing van het riet door ganzen zetten het leefgebied van de roedomp onder druk.

hij blind. In de winter zoekt hij soms in het veld naar muizen. Als hij dan gevaar vermoedt, neemt hij ook die houding aan. Wat heel grappig oogt, omdat de achtergrond dan natuurlijk niet klopt. De roedomp is tenslotte geen kameleon', voegt ze er gekscherend aan toe.

Territoriaal

In tegenstelling tot andere reigerachtigen leven roedompen niet in een kolonie. Integendeel, ze zijn behoorlijk territoriaal en kunnen zelfs kiekendieven het leven zuur maken. Dreef: 'Ze eisen echt een deel van het moeras voor zichzelf op. En met die karakteristieke 'hoemp' maken ze kenbaar: dit is mijn territorium, jij hebt hier niks te zoeken.' De roedomp foerageert graag in ondiep water. Ze eten vissen en kikkers,

's winters staat geregeld een muis op het menu. Daarnaast slaan ze een jonge vogel of grote waterinsect ook niet af.

Roedompen broeden het liefst in stevig, oud waterriet. In de regel is er per jaar één nest met vier of vijf eieren. De rolpatronen zijn klassiek: het vrouwtje bouwt het nest, broedt de eieren uit en brengt de jongen groot. In de jaren '70 telde ons land zo'n 500 tot 700 broedparen. Begin jaren '90 was die stand gedaald tot 150 tot 180 paar. Op dit moment wordt hun aantal geschat tussen de 530 en 610. Globaal herstel dus tot het niveau van de jaren '70. De belangrijkste broedgebieden liggen in de Oostvaardersplassen, in Noordwest-Overijssel, Friesland en Noord-Holland.

Zenderstudies

De roedomp is zowel stand- als trekvogel. Naast de honderden broedparen die ons land telt, overwinteren zo'n 500 tot 1.000 exemplaren hier, veelal afkomstig uit Noord-Europa. Daar staat tegenover dat een gedeelte van de Nederlandse broedpopulatie wegtrekt. 'Het lijkt erop dat de mannetjes hier in Nederland achterblijven', legt Camilla Dreef uit. 'Zij zijn iets groter, dus wellicht beter in staat om de winter te doorstaan. En zij bewaken het territorium. Vrouwtjes trekken weg. Dankzij zenderstudies weten we dat sommige vogels naar Afrika trekken, maar andere niet verder komen dan Engeland.'

Begrazing

Niet alleen menselijk ingrijpen zet de roedomppopulatie onder druk. Ook

de groei van het aantal ganzen vormt potentieel een bedreiging. 'Op veel plekken zien we steeds meer ganzen', aldus de bioloog. 'Naast eiwitrijk Engels raaigras zijn ze dol op riet. Zo verdwijnt ook bijvoorbeeld in de Oostvaardersplassen veel riet door begrazing van ganzen. Daardoor neemt het rietland dus af.'

Tegelijk profiteert de roedomp volgens de vogelexpert van nieuwe natuur. 'We zijn in de afgelopen decennia veel bezig met het aanleggen van nieuwe waterbergingen. Soms wordt landbouwgebied omgezet naar moerasland. Voor de roedomp dus potentieel nieuw leefgebied.' Zoals in recente jaren gebeurde in Groningen

en op Tiengemeten. Allemaal onderdeel van het Beschermingsplan Moerasvogels waar het ministerie van LNV in 2000 mee startte.

Paradepaardje

Camilla Dreef: 'Het is niet zo dat de maatregelen speciaal voor de roedomp worden genomen. Het gaat om een totaalpakket, waar ook andere soorten van profiteren. Tegelijk is het wel een icoonsoort, een paradepaardje voor uitgestrekte rietmoerassen.' Daarnaast experimenteert de Vogelbescherming momenteel met rasters bij rietkragen om begrazing tegen te gaan. De insteek hierbij is om het leefgebied van grote karekieten te beschermen, maar ook roedompen kunnen hiervan profiteren.

Beide zijn afhankelijk van waterriet.

Verlanglijst

Bij beginnende vogelaars staat de roedomp volgens Camilla Dreef meestal hoog op de verlanglijst. 'Maar een beetje hulp is wel nodig, gewoon omdat 'ie zo lastig te vinden is. Zelf heb ik ook al eens binnen handbereik van een roedomp gestaan. Ik hoorde het geschuifel en geklauter door het riet, maar ik zag hem niet. Totdat vijf minuten later een roedomp voorbijvloog. Omdat hij zo verborgen leeft, wordt hij door mysterie omgeven. Dat maakt hem heel bijzonder.'

TEKST: MARLIES KOLTHOF

FOTO'S: HANS MENOP

Landgoed Beekzicht gooit de deuren open

Het is één grote kleurenpracht bij de entree van landgoed Beekzicht in het Gelderse Voorst. Het uitbundige welkom past bij het streven van het landgoed om een goede band op te bouwen met de omgeving en specifiek de inwoners van Voorst. Het Fonds West Gelderland van SBNL Natuurfonds droeg met een bedrag van 7.000 euro een financieel steentje bij.

Een moestuin, rozentuin, vlindertuin en boomgaard had Beekzicht al. Daar zijn nu mede dankzij het fonds een voedselbos, een kruiden- en voedselakker, drachtplanten voor vlinders en insecten, en streekeigen struiken in overhoeken van het park bij gekomen. Zij zorgen voor nog meer kleur en fleur, maar nadrukkelijk ook voor meer biodiversiteit. Tegelijkertijd is er een educatie- en cursus-programma opgezet voor volwassenen en kinderen. Maar door de coronabeperkingen is daar helaas nog weinig van terechtgekomen op een online vogelcursus na.

Tallose fietsers en wandelaars

Beekzicht heeft bewust de deuren opengegooid. 'Zes jaar geleden wisten sommige inwoners van Voorst niet eens dat er zo'n mooi landgoed vlak bij het dorp lag. Nu weet iedereen het', vertelt bedrijfs-leider Gerard Koopmans. Was het eerst tamelijk stil op het 500 hectare tellende

202 JAAR OUD

Landgoed Beekzicht is nog niet zo oud: 202 jaar om precies te zijn. Mr. Hendrik Jan Thooft uit Zutphen kocht in 1820 de historische boerderij De Adelaar met 20 hectare grond. Hij wilde zich toeleggen op de landbouw. Geleidelijk groeide door aankopen van meer boerderijen en grond Beekzicht uit tot een landgoed van ruim 500 hectare. De Voorsterbeek is de rode draad door het landgoed. De helft van Beekzicht bestaat uit landbouwgronden, de andere helft uit natuur en bos.

landgoed, momenteel genieten talloze fietsers en wandelaars van de natuur en het agrarisch gebied. Een fietsroute van 18 kilometer en een klompenpad voor de wandelaars jagen dat bezoek aan.

Agrarisch en natuur

'Ieder landgoed zoekt naar manieren om toekomstbestendig voort te bestaan. De opbrengsten uit de boerderijen en het bos zijn de basis. We schrijven zwarte cijfers en dat moet zo blijven,' stelt de bedrijfs-leider. Maar het is niet het enige doel, vult Heidi Uenk aan. Zij richt zich nadrukkelijk op de communicatie rond het landgoed. Beiden noemen Beekzicht een agrarisch natuurlandgoed om die twee aspecten te benadrukken. 'Bewust dragen we het cultureel historisch erfgoed uit. We willen iedereen deelgenoot maken van Beekzicht. Dan moet je het landgoed ook zichtbaar maken, iedereen erbij betrekken en hen laten genieten van het landschap, de landbouw en de natuur,' aldus Uenk.

Levend dorpshart

Daar hoort nog een extra opdracht bij. 'We proberen het levend hart van het dorp te zijn', geeft Gerard Koopmans aan, of zoals het in de statuten van de stichting staat: het handhaven en uitbouwen van

de sociale en maatschappelijke functie in de Voorster gemeenschap. Dat is nodig ook, want stukje bij beetje verliest het dorp zijn leefbaarheid. Winkels sluiten en de horeca heeft het moeilijk. Door de deuren te openen en gezamenlijk met campings en inwoners publieksactiviteiten te organiseren probeert Beekzicht een bijdrage te leveren aan het dorpsgebeuren.

Volwaardige landbouw

De bedrijfsleider benadrukt dat de zes pachters (melkvee, akkerbouw en varkenshouderij) volwaardige landbouw-bedrijven zijn en daarmee belangrijk voor het landgoed. 'Er zijn uitdagingen in het verdienmodel. Je ziet bijvoorbeeld dat sommige zich toeleggen op ander bodembeheer waardoor minder kosten aan kunstmest gemaakt worden. Of inzetten op recreatie door campingplaatsen aan te bieden. Enkelen zetten in op streekproducten.' Een van de pachters maakt kaas, een ander teelt cranberries en brengt ze aan de man, uit fruit wordt sap geperst, honing van Beekzicht gaat in potjes en aardappels worden lokaal verkocht. Het landgoed probeert deze ontwikkelingen te ondersteunen, maar laat het ondernemerschap nadrukkelijk bij de ondernemer zelf.

35 vrijwilligers

Bij het verhaal van het openstellen en het zorgen voor verbinding horen ook de vrijwilligers, die in de moestuin, de rozen- en vlindertuin, in het bos en de natuur en in de timmerwerkplaats aan de gang zijn. Een groepje van vijf is in een paar jaar tijd uitgegroeid tot circa 35 mannen en vrouwen. Het geheim van het succes? Een motiverende groepsleider, gezelligheid, afwisselend werk, perfect gereedschap en af en toe een barbecue of een bal gehakt. Het maakt Beekzicht anders dan anders.

Biologische producten en bier

De vrijwilligers verkopen de biologische producten uit de moestuin. Ook is Gerard Koopmans aan het bier brouwen geslagen met graan en gabel van het landgoed en hop van de buurman. Met succes. De flesjes Jonker Bosch, Beekzichter Koyt en Beekzichter Juffersgat vinden in de regio gretig aftrek. Die producten, maar ook de producten van de boeren worden in de landgoedwinkel De Kolke, bij bakker Bril, op de nabijgelegen camping De Haverkamp en op een streekmarkt in Wilp verkocht.

TEKST: HANS SIEMES

FOTO'S: MAAIKE BRASZ, MAAIKE VAN HECK-MOJET EN HANS SIEMES

Samen bouwen MET DE NATUUR VOOROP!

MET VAN VLIET DUURZAAMHOUT

*Meer
inspiratie?*

Ga naar onze site of scan
de qr-code en word gratis
abonnee van ons online
inspiratie magazine.

